

DRAGO KOČMUT:

Malega Vančka Miklavžev večer.

ikdar še ni videl Vanček svojega očeta. V majhni vasi pod hribčkom se je rodil, ko je divjala srdita vojna za osvoboditev narodov izpod tujega jarma. Pač se je mudil oče h koncu l. 1915. kot ranjenec na dopustu, a takrat še malega Vančka ni bilo. Posloviti se je moral oče in zopet oditi na gališko fronto. Težko je bilo slovo. Pravil je svoji ženi:

»In če padem tam daleč na galiških poljanah, ne zabi me! Ne zabi mojih besed, ki ti jih pravim v slovo: Če dobimo sinčka, ga uči ljubititi naš rod in našo domovino! Pravi mu o tujcu, ki nas je vedno zatiral. Pravi mu, kako smo se borili za svobodo, ki mora priti. Žena! Kmalu bo konec vojne in klanja. Konec bo vsega preganjanja. In združimo se bratje od Triglava do Soluna in Balkana v eno državo. Daj Bože, da se vrnem in vidim tebe z detetom v svobodni zemlji!«

Odšel je. Romala so pisma tja na bojišče in nazaj v tiho vas. Malo je smel človek takrat pisati. Kar je čutilo srce, vse to si moral skriti. Saj ena beseda je zadostovala in upihnjili so ti luč življenja. Niso vprašali, li imaš ženo ali deco. Bili so časi, deca moja, ko je bilo greh, da si Slovenec, da si Slovan. Umirati smo smeli, a molčati smo morali.

Minula je pomlad. Poletje se je nagibalo h koncu. V vasi pod hribčkom je bilo veselo. Dobili so Vančka. Pa je pisala vsa srečna mati očetu na bojišče: »Prosi za dopust in pridi, samo za en dan pridi, da vidiš našega junaka!«

Čakala je dan za dnem, da se odpro vrata, da pride on, njen mož. Vsak dan je izpraševala pismonošo po pošti. Zaman. Nekega dne pa ji prinese njeno pismo. Trde in mrzle so bile črke: »Pogrešan!« Je li živ, ranjen ali ujet? Vse to je rojilo mladi materi po glavi. Nič odgovora, le to se je znalo, da divja huda bitka, da padajo naši fantje za tuje mogotce...

Stopila je do svojega prvega učitelja. Temu starčku je potožila svojo bol. Starček je sedel in pisal na komando polka, pisal na urad Rdečega križa. Dolgo je hodil ta odgovor. Bila pa je zopet le beseda: »Pogrešan!«

Edina tolažba v tej težki uri ji je bil mali Vanček. Ves čas je bila pri njem. In fantiček je rastel. Kako je bila srečna, ko se ji je ta angelček prvič nasmejal. »Vsaj tebe imam, če se ne vrne dragi moj mož,« je dejala neštetokrat.

Tedni, meseci, da, dve dolgi leti... O možu ni bilo ne duha ne sluha. Sosedje pa so si šepetali, da je oče malega Vančka padel tam v daljni Galiciji.

Oktobra 1. 1918. pa zadoni klic: »Konec vojne!« V poslednjo slovensko vas je prišel ta klic. Tisoče in tisoče src si je oddahnilo. Razpadli so prestoli tiranov. Mlade in nove države so se ustanovile. Prvič so vihrale naše zastave na mornarici sinjega Jadranskega morja. Poljubili smo se bratje Slovenci, Srbi in Hrvati... To so bili dnevi, tako lepi, da je bilo vredno za te trenutke umirati.

Vračali so se možje, fantje, sinovi in bratje v svobodno Jugoslavijo. A mnogo jih ni prišlo. Dali so življenje za to mlado državo. Tako je bila ponekod radost, ponekod pa žalost za svojci.

In mali Vanček je klical tato, naj vendar pride, ko so se drugi že davno vrnili. »Priden bodi in tata pride!« mu je pravila mamica. Pa mnogo upanja sama ni imela.

Minulo je poletje, jesen je bila. Snežilo je in mrak je padal v sobo, kjer sta mislila na očeta Vanček in mamica. Mamica mu je pravila, kako pride za nekaj dni sv. Miklavž in prinese darila dečici, ki je pridna.

»Ali prinese sv. Miklavž vse, česar ga prosimo?« vpraša tiho Vanček.

»Če je deca pridna, prinesel!« odgovarja mamica.

»Mamica, moli z mano, da nama prinese tato, samo našega tato.«

In sta goreče molila za očeta in ljubljenega moža. Dolgo ta večer Vanček ni zaspal. Vsak sleherni dan je molil: »Ljubi sv. Miklavž, vrni mi ateja!«

Miklavžev večer je prišel. Na vas je legel mrak. Vse ceste so bile kakor izumrle. Deca danes ni imela časa za rajanje ne za sanjanje. Doma so čakali, da pride sv. Miklavž. V cerkvi je zazvonilo. Mati je prižgala luč. Od sosedovih se je začul vrišč z rožljanjem verig. »Mamica, sv. Miklavž prinese tato!« je vpil Vanček in ploskal z rokami.

Mati je zrla s tihim veseljem nanj... Kaj bo, ko mu Miklavž ne izpolni njegove lepe želje?

Nekdo potrka na vrata — enkrat, dvakrat... Mati odpre. Pred vrati pa stoji sam sv. Miklavž. V rjavi ponošeni obleki, z dolgo brado, gleda v sobico. Vanček pa bliskoma poklekne, sklene ročice in klikne: »Sv. Miklavž, daj mi ljubega tato!«

Tedaj se vlijejo sv. Miklavžu solze iz oči. Objame otroka in kliče: »Dete ljubo! Nisem sv. Miklavž, jaz sem tvoj atek!« Poljublja otroka in mater. Pozno v noč so sedeli atek, mamica in Vanček v topli sobici. O vsem je pravil oče, kako se je vračal iz daljnje Sibirije v Jugoslavijo. In ko so legli spat, je molil Vanček: »Ljubi sv. Miklavž, hvala ti lepa, da si nam vrnil očeta!«

